

Autor
Małgorzata Dygas

Ilustracja
Maciej Grzesiak

Jak sobie radzą inni

Utrzymanie poziomu świadczeń emerytalnych kosztem podniesienia podatków czy składek zyskuje większe poparcie niż podnoszenie wieku emerytalnego

W 2025 roku 40 proc. mieszkańców Unii przekroczy 65. rok życia. Spośród państw zachodnioeuropejskich jedynie Irlandii i Portugalii nie zagraża ten problem. Rządy niemal wszystkich państw europejskich zastanawiają się, czy obecne systemy emerytalne wytrzymają niekorzystne zmiany demograficzne. Wydłuża się oczekiwana długość życia, która obecnie przekracza znacznie 70 lat. Dodatkowo w wielu krajach są możliwości przechodzenia na wcześniejszą emeryturę – pomiędzy 55. a 60. rokiem życia. Wydłuża się także okres edukacji do ponad 25 lat, a podjęcie pierwszej pracy opóźnia decyzję o posiadaniu dzieci.

Konieczność reform systemów emerytalnych wynika nie tylko ze zmian demograficznych, ale także z postępujących przeobrażeń społeczno-ekonomicznych, zwłaszcza rosnącego udziału kobiet w rynku pracy,

zmieniającej się struktury rodziny, rozwoju nietypowych rodzajów zatrudnienia. Rządy przerzucają odpowiedzialność za emerytury na pracowników i pracodawców. Większość państw wprowadza dobrowolne lub obowiązkowe indywidualne konta emerytalne (Niemcy, Polska, Bułgaria, Szwecja, Włochy, Chiny).

Reformować, ale jak

Ratunkiem dla finansów jest wydłużenie pracy zawodowej Europejczyków, co spowoduje istotne obniżenie wydatków.

Najczęstsza zmiana w systemach emerytalnych dotyczy zrównania wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn oraz podniesienia wieku emerytalnego do 65 lat lub dłużej. W Europie nie podejmuje się decyzji o podniesieniu wieku emerytalnego z dnia na dzień. Podnosi się go stopniowo, co i tak budzi protesty spo-

łeczerstwa. Wielka Brytania zamierza podnieść wiek emerytalny do 68 lat. Holandia, Niemcy oraz Włochy mają podobne plany. Obecnie Francja ma jeden z niższych wskaźników wyjścia z rynku pracy – 59,4 lata. Dla porównania w Niemczech są to 62 lata, w Hiszpanii 62,1 lata, w Portugalii 62,6 lata, a w Szwecji i Holandii 63,9 lata. Z krajów europejskich obecnie w Danii, Islandii i Norwegii wiek emerytalny przekracza 65 lat. Także USA zdecydowały się podnieść wiek emerytalny powyżej 65. roku życia.

Niepokorni Francuzi

Francuski system emerytalny składa się z około 35 różnych podsystemów. Niektóre z nich obsługują bardzo wyspecjalizowane grupy zatrudnionych. Wśród instytucji mających specjalne systemy są np. paryska opera, Bank Francji czy port

w Strasburgu. Elementem solidarnościowym systemu emerytalnego we Francji jest tzw. minimum vieillesse – minimum emerytalne. Przysługuje ono bez względu na płeć i narodowość wszystkim, którzy są uprawnieni do korzystania z systemu. Warunkiem jest mieszkanie na terenie Francji, ukończenie co najmniej 65. roku. Bazowa kwota emerytalna wynosi w skali roku 8507,49 euro dla jednej osoby lub 13 889,62 euro dla pary. Obecnie korzysta z tej formy 600 tys. beneficjentów.

Reforma: starzenie się społeczeństwa, a także zły stan finansów publicznych zmusił w 2010 roku rząd Francji do przeprowadzenia reformy systemu emerytalnego. Ustawa podpisana została 10.11. ub.r. przez prezydenta i obejmuje osoby urodzone w drugiej połowie 1951 roku, które miały przejść na emeryturę w tym roku. Najważniejszym założeniem nowego systemu emerytalnego jest przesunięcie w górę wieku przejścia na emeryturę. W większości przypadków nastąpi ono z punktu początkowego w momencie ukończenia 60. roku życia do punktu końcowego w momencie osiągnięcia wieku 62 lat. Nowy wiek emerytalny wprowadzany będzie stopniowo – zacznie obowiązywać od 2018 roku.

Hojna Hiszpania

Publiczny system emerytalny w Hiszpanii występuje jednocześnie w dwóch formach – ubezpieczeniowej i zaopatrzeniowej. Pierwsza jest powiązana z opłacaniem składek i ma charakter repartycyjny, tzn. że wpłacone w danym czasie składki są na bieżąco wypłacane obecnym emerytom. Forma zaopatrzeniowa systemu zapewnia emeryturę osobom powyżej 65. roku życia, którym nie przysługuje świadczenie z systemu emerytalnego. Są one wówczas finansowane z podatków. Aby mieć prawo do uzyskania pełnych świadczeń należy udokumentować staż zawodowy nie krótszy niż 35 lat. Minimalny wiek, który uprawnia do przejścia na emeryturę jest taki sam w przypadku kobiet i mężczyzn i wynosi 65 lat.

W latach 80. XX wieku w Hiszpanii stworzono dodatkową możliwość oszczędzania – powstał uzupełniający system emerytalny. Są to zakładowe plany emerytalne oraz indywidualne plany emerytalne.

Reforma: w związku z najwyższym bezrobociem wśród krajów strefy euro niezbędna okazała się reforma systemu zabezpieczeń społecznych. Konieczność przeprowadzenia reformy była podyktowana także zmianami

demograficznymi. Rząd hiszpański zaaprobował podniesienie wieku emerytalnego z 65 do 67 lat dla kobiet i mężczyzn. Wprowadzanie zmian rozpoczęło się w 2013 roku i potrwa do 2027 roku. Przez pierwsze sześć lat wiek emerytalny będzie wydłużał się o miesiąc w ciągu roku, a w następnych latach o dwa miesiące.

Dążenie do osiągnięcia tego poziomu, który uznawany jest za jeden z najwyższych w Europie, jest spowodowane kondycją gospodarki na Półwyspie Iberyjskim oraz presją europejskich rynków finansowych. Głównym postulatem reformy jest podniesienie wieku emerytalnego. Ustępstwem rządu jest zgoda na to, aby osoba, która opłacała składki emerytalne przez przynajmniej 38,5 roku miała prawo przejść na emeryturę w wieku 65 lat.

Angielskie filary

System emerytalny Wielkiej Brytanii składa się z dwóch filarów. Pierwszy to emerytura państwowa – przyznawana osobom, które osiągnęły wiek emerytalny oraz rozpoczęły starania o emeryturę i płaciły składki emerytalne przez określony czas. Ta emerytura składa się z dwóch części: podstawowej, która wyniosła w 2010 roku 97,65 funtów tygodniowo oraz dodatkowej – jest ona przyznawana niektórym osobom np. za opiekę nad dziećmi lub innymi osobami. Istnieje jeszcze specjalny dodatek dla osób, które spełniają warunki emerytury oraz ukończyły 80. rok życia, który obecnie wynosi 58,50 funtów tygodniowo.

Drugim filarem jest tak zwana emerytura prywatna, której wysokość zależy od wysokości składek, które były odprowadzane podczas całego okresu pracy. Można ją podzielić także na dwie części: osobistą i firmową. Na emeryturę osobistą składają się składki wpłacane do towarzystwa ubezpieczeniowego, kasy mieszkaniowej lub banku, który zarządza pieniędzmi i wypłaca świadczenie po przejściu na emeryturę. Państwo za każde wpłacone na ten cel 78 funtów dodaje 22 funty. Jeżeli chodzi o emeryturę firmową, to działa ona na podstawie umowy, jaką pracodawca zawiera ze swoimi pracownikami. Zakładowy fundusz emerytalny jest zależny od firmy, jednak zazwyczaj pomaga on pracownikom wpłacać składki, często też firma dokłada coś do tych składek. Również to rozwiązanie jest premiowane przez państwo ulgą podatkową w wysokości 22 proc.

Reforma: w ostatnich latach brytyjski system emerytalny ulegał sporym zmianom. Na mocy ustawy reformującej system emerytalny z 2010 roku Brytyjczycy zrównali wiek emerytalny kobiet i mężczyzn, który wynosi obecnie 65 lat. Od tego roku pracownicy, którzy osiągnęli ten wiek nie są automatycznie odsyłani na emeryturę. Będą mogli nadal pracować. Wyjątek stanowią kontrolerzy ruchu lotniczego oraz policjanci. Wprowadzono także zmianę dotyczącą okresu opłacania składek emerytalnych, który został skrócony do 30 lat. Warunkiem przyznania emerytury nie jest praca, lecz opłacanie składek oraz posiadanie numeru ubezpieczenia społecznego NINO (National Insurance Number). Wysokość emerytury jest zależna od wysokości składek.

Nowa niemiecka emerytura

Warunkiem uzyskania niemieckiej renty czy emerytury jest wcześniejsze opłacanie składek. Minimalny wymagany okres ubezpieczenia wynosi w zależności od rodzaju renty 5, 15 lub 35 lat. Emeryturę podstawową otrzymują osoby po złożeniu odpowiedniego wniosku – po ukończeniu 65. roku życia i udowodnieniu wymaganego 5-letniego okresu ubezpieczenia. Emeryturę dla pracowników z długoletnim okresem ubezpieczenia otrzymują osoby po ukończeniu 63. roku życia i udowodnieniu wymaganego 35-letniego okresu ubezpieczenia. Jeśli pracownik otrzyma emeryturę przed ukończeniem 65. roku życia, to musi się liczyć z potrąceniami od świadczenia – wynoszą one 0,3 proc. miesięcznie.

Reforma: od 2012 roku w przypadku osób urodzonych po 31 grudnia 1948 roku ustawowy wiek emerytalny będzie stopniowo podnoszony z 65 na 67 lat, o ile nie będą miały zastosowania specjalne przepisy o ochronie praw nabytych. Osoby, które nie posiadają wymaganego 5-letniego okresu ubezpieczenia mogą się starać o zwrot składek lub uzupełnienie tego okresu przez opłacenie składek dobrowolnych.

Wraz z podniesieniem ustawowego wieku emerytalnego do 67. roku życia wprowadzono nowy rodzaj emerytury – emerytura dla osób ze szczególnie długim okresem ubezpieczenia. Prawo do nabycia tego świadczenia wejdzie w życie po raz pierwszy od stycznia 2012 roku. Taka emerytura (na wniosek) przysługuje osobom, które osiągnęły wiek 65 lat i udowodniły wymagany 45-letni okres ubezpieczenia. ■